

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	2Cdo/182/2021
Identifikačné číslo spisu:	6315207897
Dátum vydania rozhodnutia:	26.07.2023
Meno a priezvisko:	JUDr. Viera Nevedelová
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2023:6315207897.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcov: 1/ W. (v rozsudku krajského súdu nesprávne uvedené V.) R., narodená H., naposledy bytom Q., 2/ A. A., narodená H., F., 3a/ L. R., narodený H., Q., 3b/ L. R., narodená H., D., 3c/ mal. L. U., narodená H., Q., 4/ T. R., narodený H., M., 5/ L. R., narodený H., N., 6/ V. R., narodená H., R. a 7/ mal. B. R., narodená H., F., žalobcovia 1/, 2/, 4/ až 6/ zastúpení advokátkou JUDr. Vierou Žembovou, Brezno, Československej armády 5, IČO: 35 646 322, proti žalovaným: 1/ L. Boháč, narodený H., Q., 2/ H. B., narodená H., F., 3/ A. B., narodená H., Q., zastúpeným advokátkou JUDr. Máriou Stahovcovou, Brezno, ČSA 18, IČO: 42 196 361, o určenie vlastníctva k nehnuteľnostiam, vedenom na Okresnom súde Brezno pod sp. zn. 2C/380/2015, o dovolaní žalobcov 1/, 2/, 4/ až 6/ proti rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici zo dňa 20. mája 2020 sp. zn. 17Co/33/2019, takto

rozhodol:

- I. Pripúšťa z m e n u účastníka konania tak, že na miesto žalovaných 1/, 2/ a 3/ do konania ako žalovaný v s t u p u j e L. W., nar. H., bytom M..
- II. V konaní p o k r a č u j e so žalobcami 2/, 3a/, 3b/, 3c/, 4/, 5/ a 6/.
- III. Dovolanie o d m i e t a .
- IV. Žalovanému priznáva nárok na náhradu trov dovolacieho konania v plnom rozsahu.

Odôvodnenie

I.

1. Okresný súd Brezno (ďalej len „súd prvej inštancie“) rozsudkom zo dňa 07. septembra 2018 č. k. 2C/380/2015-154 vo výroku I. zamietol žalobu, ktorou sa žalobcovia domáhali určenia, že nehnuteľnosti nachádzajúce sa v k. ú. F., parcely registra „C“ parcel C-KN 2348/1, zastavané plochy a nádvoría o výmere 363 m², parcela C-KN 2350, zastavané plochy a nádvoría o výmere 109 m², obe zapísané na žalovaných na LV č. XXXX a ďalej parcela registra „C“ C-KN 2349/1, trvalé trávne porasty o výmere 1128 m², ktorá vznikla ako časť pôvodnej C-KN parcely 2349/1 zapísanej na LV č. XXXX na žalovaných, podľa geometrického plánu číslo 36639729-356 vyhotoveného zememeračskou kanceláriou SAJ, Židlovo 3, Brezno, overeného Okresným úradom Brezno, odbor katastrálny dňa 03. decembra 2013 (ďalej aj ako „dotknuté nehnuteľnosti“), patrili ku dňu smrti poručiteľa C. R., narodeného dňa H.,

zomrelého dňa H., naposledy bytom Q., do bezpodielového spoluvlastníctva manželov, a to žalobkyne 1/ W. R. a jej neb. manžela C. R.. Súd prvej inštancie zároveň vo výroku II. priznal žalovaným voči žalobcom nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100 %.

2. Z odôvodnenia rozsudku súdu prvej inštancie vyplýva, že (bod 31. odôvodnenia) „na základe vykonaného dokazovania dospel k záveru, že žalobkyňa 1/ a jej manžel sa vo vzťahu k pozemku, za ktorý zaplatili v roku 1962 U. Q. 1.600 Kčs, nemohli cítiť ako dobromyseľní držitelia. Poukázal predovšetkým na žalobcami predloženú poistenku, ktorá osvedčuje len tú skutočnosť, že U. Q. prevzala za pozemok vo výmere 1600 m² sumu 1.600 Kčs. Z poistenky však vyplýva, že táto je platná do vybavenia kúpnej zmluvy. Žalobcovia však žiadnu kúpnu zmluvu, ktorá, vychádzajúc z poistenky, mala byť vyhotovená, nepredložili. Tvrdili len, že pozemok bol kúpený na základe neperfektnej kúpnej zmluvy, čo zrejme sa malo jednať o kúpnu zmluvu uzatvorenú ústne. Súd prvej inštancie však zdôraznil, že podľa Stredného občianskeho zákonníka sa k prevodu vlastníctva vyžadovala písomná forma zmluvy a navyše k prevodu bol potrebný i súhlas bývalého okresného národného výboru. Žalobkyňa 1/ a jej manžel nemohli byť dobromyseľnými držiteľmi, keďže museli (mali) vedieť o spôsobe nadobúdania vlastníctva k nehnuteľnostiam (písomná forma, súhlas ONV, vklad do pozemkovej knihy), pričom spôsob nadobúdania nehnuteľností bol upravený v Občianskom zákonníku jasne a zreteľne. Súd zdôraznil, že dobrá viera spočívajúca v presvedčení držiteľa o tom, že je vlastníkom veci, ktorú drží, sa musí vzťahovať aj k okolnostiam, za ktorých vôbec mohlo vecné právo vzniknúť, teda aj k právnomu dôvodu (titulu), ktorý by mohol mať za následok vznik práva. Súd je toho názoru, že len na základe „poistenky“ žalobkyňa 1/ a jej manžel nemohli nadobudnúť vnútorné psychické presvedčenie o tom, že im pozemok patrí, pretože vzhľadom k všetkým okolnostiam bolo vylúčené ich akékoľvek dobromyseľné presvedčenie. Pri normálnej obvyklej opatrnosti, ktorú bolo možné v danom čase očakávať od každého, si museli byť vedomí, že táto listina nie je kúpnu zmluvou, na základe ktorej by mohlo prísť k prechodu vlastníctva nehnuteľností a na jej základe nedošlo nikdy ani k uzavretiu kúpnej zmluvy, tak ako sa to v texte poistenky uvádza. V konkrétnej veci tak mohli mať pochybnosti, že užívajú nehnuteľnosti, ktorých vlastníctvo nenadobudli. Na základe uvedeného sa tak nemohli v roku 1962 uchopiť oprávnenej držby. Navyše súd poukázal na tú skutočnosť, že pozemok mali „kúpiť“ len od U. Q., pričom táto bola jeho vlastníčkou len v podiele 1/2. Ďalším spoluvlastníkom bol v 1/2 J. B.. O tomto mali žalobkyňa 1/ a jej manžel vedomosť, keďže to vyplýva z výkazu plôch ku geometrickému plánu č. 244/63-201-920 zo dňa 25. júla 1963, ktorý dali vyhotoviť žalobkyňa 1/ a jej manžel v spojitosti s plánovanou výstavbou rodinného domu. Aj uvedená skutočnosť tak spochybňuje ich vnútorné psychické presvedčenie o nadobudnutí vlastníctva, keď tvrdenú neperfektnú kúpnu zmluvu neuzavreli s oboma spoluvlastníkmi. Na základe uvedených skutočností súd dospel k záveru, že nemohlo dôjsť čo aj k domnelému prevodu vlastníctva.“

3. V bode 33. odôvodnenia súd prvej inštancie uviedol, že nepovažoval totiž za sporné, že predmetné pozemky od roku 1962 užívali žalobkyňa 1/ s manželom a nie žalovaní, resp. ich právni predchodcovia, a že s ohľadom na právne posúdenie veci nepovažoval za potrebné doplniť dokazovanie vyžiadaním si notárskych zápisníc, na základe ktorých bolo vlastnícke právo zapísané v prospech žalovaných, ani výsluchom žalovaných, či žalobcami navrhnutých svedkov, ktorí sa mali vyjadriť k dobe trvania držby a jej nerušenosti, lebo vykonanie uvedených dôkazov nemohlo priniesť pre žalobcov priaznivejšie rozhodnutie vo veci samej.

II.

4. Krajský súd v Banskej Bystrici (ďalej aj „odvolací súd“) na odvolanie žalobcov 1/, 2/, 4/ až 6/ rozsudkom zo dňa 20. mája 2020 sp. zn. 17Co/33/2019 (ďalej aj „rozsudok odvolacieho súdu“) vo výroku I. rozsudok súdu prvej inštancie v I. výroku o zamietnutí žaloby potvrdil, vo výroku II. o nároku na náhradu trov konania zmenil tak, že žalobcom 1/ až 7/ uložil povinnosť spoločne a nerozdielne nahradiť žalovaným 1/ až 3/ trovy prvoinštančného konania v rozsahu 100 % a vo výroku III. uložil žalobcom 1/ až 7/ povinnosť spoločne a nerozdielne nahradiť žalovaným 1/ až 3/ trovy odvolacieho konania v rozsahu 100 % do troch dní od právoplatnosti uznesenia súdu prvej inštancie o výške náhrady trov konania.

5. Z odôvodnenia rozhodnutia odvolacieho súdu vyplynulo, že výrok I. rozsudku súdu prvej inštancie považoval za vecne správny, preto ho potvrdil. Odvolací súd sa stotožnil s odôvodnením rozsudku súdu prvej inštancie vzťahujúcim sa na tento výrok v časti pojednávajúcej o právnej teórii ohľadne inštitútu vydržania, o právnej úprave relevantnej pre posúdenie podmienok vydržania, o chýbajúcej dobromyseľnosti ohľadne putatívneho (domnelého) nadobúdacieho titulu pri uchopení držby žalobkyňou 1/ a jej nebohým manželom a ohľadne toho, že nehnuteľnosti nadobudli od jediného vlastníka a na toto odôvodnenie poukázal. Nestotožnil sa len s časťou odôvodnenia vyžadujúcou vedomosť žalobkyne 1/ a jej neb. manžela o potrebe písomnej formy nadobúdacieho titulu (zmluvy), súhlase ONV a vklade do pozemkovej knihy. Na zdôraznenie správnosti uvedeného výroku uviedol, že z označenia ani obsahu listiny označenej ako „poistenka“ nebolo možné vyvodiť, že sa jedná o nadobúdací titul vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam.

6. Podľa odvolacieho súdu správne súd prvej inštancie uviedol, že žalobkyňa 1/ a jej nebohý manžel vzhľadom na text poistenky: „Poistenka je platná do vybavenia kúpno predajnej zmluvy.“, nemohli byť objektívne dobromyseľní, že im pozemok patrí. V zmysle ustálenej judikatúry (napr. rozsudky NS SR sp. zn. 2Cdo/207/2005 zo dňa 01.01.2013, č. k. 4Cdo/287/2006 zo dňa 28.11.2007 a rozsudok Najvyššieho súdu Českej republiky sp. zn. 22Cdo/984/2006 zo dňa 27.04.2006) však subjektívne presvedčenie nie je právne významné pre posúdenie podmienok oprávnenosti držby a vydržania. Z textu poistenky nebolo možné podľa odvolacieho súdu ani vyvodiť, aký bol účel vyplatenia sumy 1.600 Kčs za pozemok pod stavbou rodinného domu, či sa jednalo o sumu poistného na poistenie uzavretia budúcej kúpnej zmluvy, alebo zálohu na kúpnu cenu, či celú kúpnu cenu. V konaní nebolo preukázané, hoci to odvolatelia svojím výkladom poistenky tvrdia, že suma 1.600 Kčs bola celkovou kúpnu cenou za pozemok.

7. Vzhľadom na uvedené dospel odvolací súd k záveru, že držba pozemku žalobkyňou 1/ a jej neb. manželom v čase jej uchopenia nemohla byť oprávnená, nakoľko s prihliadnutím na text poistenky nemohli byť objektívne dobromyseľní, že im pozemok patrí, čo postačuje pre záver o nesplnení podmienok vydržania vlastníckeho práva k pozemku (pozemkom). Následné skutočnosti - oplatenie pozemkov, vydanie stavebného povolenia, povolenia užívať stavbu, nerušenie v držbe až do roku 2004, či platenie daní z pozemkov boli preto právne irelevantnými, nanajvýš mohli dokazovať len subjektívne presvedčenie žalobkyne 1/ a jej nebohého manžela o tom, že im pozemky patria. Preto boli námietky ohľadne nevykonania dokazovania listinami o platení daní z pozemkov a výsluchom svedkov ohľadne nerušenia v držbe pre výsledok sporu nepodstatné.

8. Podporne odvolací súd uviedol, že ak by sa aj žalobkyňa 1/ s jej nebohým manželom domnievali, že im pozemky v celosti (1/1) patria, ich dobromyseľnosť sa musela skončiť po oboznámení sa s výkazom plôch ku geometrickému plánu č. 244/63-201-920 zo dňa 25. júla 1963, ktorý obstaral neb. manžel žalobkyne 1/, čo vyplýva z tvrdenia uvedeného v žalobe, a v ktorom sa ako vlastníci nehnuteľností neuvádzajú len U. Q., ale aj J. B., obaja v podieloch 1/2 k celku, žalobkyňa 1/ a jej manžel tak mohli ostať dobromyseľní iba v tom, že im pozemky patria v spoluvlastníckom podiele 1/2 k celku.

9. K tvrdeniu právnej zástupkyne žalobcov 1/, 2/, 4/ až 6/, že bez predloženia listiny oprávňujúcej užívať pozemky pod stavbou by im nebolo vydané stavebné povolenie, resp. rozhodnutie o povolení užívať stavbu, odvolací súd uviedol, že v konaní nebolo preukázané, či a akú listinu žalobkyňa 1/ a/alebo jej nebohý manžel predložili ONV za účelom vydania stavebného povolenia, žalobkyňa 1/ sa k tomu nevedela vyjadriť s odôvodnením, že tieto záležitosti vybavoval jej neb. manžel. V konaní teda nebolo preukázané, že by okrem „poistenky“ existoval iný nadobúdací titul vlastníckeho práva k pozemkom (napr. ústna kúpna zmluva), preto sa jednalo len o nepreukázaný dohad právnej zástupkyne a úvahy súdu prvej inštancie o nutnosti vedomosti o písomnej forme kúpnej zmluvy ako podmienky oprávnenosti držby boli nadbytočné. Nie je vylúčené, že ONV bola predložená poistenka, jej posúdením zo strany ONV na účely stavebného, či kolaudačného konania však súd nebol viazaný.

10. Odvolací súd ďalej konštatoval, že súd prvej inštancie v 33. odseku odôvodnenia svojho rozhodnutia jasne vysvetlil, prečo nevykonával žalobcami požadované dôkazy, preto odvolací súd nevzhliadol ani

odvolací dôvod podľa § 365 ods. 1 písm. b) CSP. S poukazom na rozhodnutia najvyššieho a ústavného súdu odvolací súd konštatoval, že právu na spravodlivý proces zodpovedá len dostatočné odôvodnenie toho, z akých dôvodov niektoré z navrhnutých dôkazov súd nevykonával v zmysle § 220 ods. 2 CSP.

11. Odvolací súd uzavrel, že súd prvej inštancie vykonal dokazovanie v rozsahu potrebnom pre právne posúdenie a rozhodnutie sporu, vec správne právne posúdil, keď dospel k záveru o nepreukázaní splnenia podmienok vydržania vlastníckeho práva žalobcami, resp. ich právnymi predchodcami a žalobu o určenie vlastníckeho práva žalobcov z tohto dôvodu zamietol a podľa § 396 ods. 1 CSP v spojení s § 255 ods. 1 CSP a § 262 ods. 1 CSP rozhodol o nároku na náhradu trov odvolacieho konania.

III.

12. Rozsudok odvolacieho súdu napadli dovolaním žalobcovia 1/, 2/, 4/ až 6/ (ďalej ako „dovolatelia“) podľa § 420 písm. f) a § 421 ods. 1 písm. c) CSP.

13. Podľa dovolateľov mal súd posudzovať vec nielen podľa § 134 OZ, ale aj podľa § 129 OZ a § 130 OZ. Dovolatelia poukázali na rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 2Cdo/207/2005, rozhodnutia NS SR 44/1966, R 27/1999, R 83/2002 a neskoršiu judikatúru najvyššieho súdu, ktorá v otázke vydržania a posudzovania oprávnenosti držby vyžadovala od toho, kto môže byť dobromyseľný nadobúdateľ, písomnú zmluvu registrovanú príslušným štátnym notárstvom. Pri rozhodovaní v danej veci sa tak podľa dovolateľov prvoinštančný súd ako aj súd odvolací priklonili k neskoršej judikatúre NS SR a absenciu písomnej kúpnej zmluvy v danom prípade vyhodnotili tak, že pokiaľ táto už následne nebola medzi účastníkmi písomná, nemohli byť žalobkyňa a jej manžel dobromyseľnými užívateľmi spornej nehnuteľnosti.

14. K odôvodneniu rozsudku odvolacieho súdu, týkajúceho sa zistenia žalobkyne 1/ a jej manžela, že spoluvlastníkom dotknutého pozemku je nielen U. Q., ale aj J. B., v dôsledku čoho mohlo dôjsť k vydržaniu len pozemku v jednej polovici, dovolatelia namietli, že s uvedeným súvisiaci dôkaz mal byť hodnotený aj v súvislosti s časom, kedy došlo medzi žalobkyňou 1/, jej manželom a U. Q. k predaju pozemku. V danom čase ľudia vychádzali z vlastníckych vzťahov k pozemkom predovšetkým s ohľadom na skutočnosť, kto tieto reálne obhospodaroval a užíval, ten bol považovaný aj za ich vlastníka. V roku 1962 sa vlastnícke vzťahy evidovali len v pozemkových knihách, zápisy boli ťažko čitateľné a zrozumiteľné najmä bežnému občanovi, problematika bola aj dostupnosť k nim. V čase socializmu štát mal záujem potláčať súkromné vlastníctvo, zamedziť nakladaniu s pozemkami. Po prijatí Občianskeho zákonníka v roku 1964 zamedzil voľnému nakladaniu s pozemkami v podstate úplne. Aj samotné pozemky pod výstavbou rodinných domov, chát, či garáží štát vyvlastňoval a až následne v obmedzenej výmere zriaďoval k nim právo osobného užívania. Informačná dostupnosť o pozemkovom vlastníctve bola takmer nulová.

15. Dovolatelia zdôraznili, že zmena Občianskeho zákonníka v roku 1964, ktorá fakticky nepripúšťala predaj pozemkov medzi občanmi, najmä takými, ktoré boli evidované ako poľnohospodárska pôda, nemôže byť na ich ťarchu. V tomto smere poukázali na nález Ústavného súdu Slovenskej republiky číslo II. ÚS 484/2015-46 zo dňa 14. novembra 2018, v ktorom ústavný súd vyslovil, že pri poskytovaní súdnej ochrany v súvislosti s nadobudnutím vlastníckeho práva vydržaním treba za podstatu a zmysel základného práva na ochranu vlastníctva podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy považovať taký výklad § 134 Občianskeho zákonníka, ktorý podporuje zákonnú intenciu uviesť dlhodobý faktický stav nepretržitej držby oprávneným držiteľom so stavom vlastníckym. Výklad, ktorý túto možnosť vylučuje, resp. ju obmedzuje podstatným spôsobom, nemôže byť považovaný za ústavne konformný. Ústavný súd SR ďalej zdôraznil, že pri ústavne konformnom výklade dobromyseľnosti držby treba ako podstatnú otázku skúmať, či držiteľ mohol byť presvedčený o tom, že držanú vec poctivým spôsobom nadobudol. Za poctivé nadobudnutie treba považovať také nadobudnutie, ktoré je v súlade s dobrými mravmi. Spravidla je pritom rozhodujúce, že držiteľ za držanú vec zaplatil dohodnutú sumu, prípadne poskytol iné dohodnuté plnenie alebo preukázateľne išlo o dar ako bezodplatné plnenie a tiež konštatoval, že dĺžka uplynutého času držby vyvažuje nedôslednosť týkajúcu sa formálnych náležitostí prevodu a držba tak

môže byť považovaná za oprávnenú.

16. Dovolatelia taktiež poukázali na názor ústavného súdu, že za ústavne konformný výklad § 130 a § 134 Občianskeho zákonníka nemožno považovať rozhodnutia NS SR vydané okolo roku 2010, v ktorých bolo vyslovené, že „pokiaľ sa niekto chopí držby nehnuteľností na základe zmluvy o prevode nehnuteľnosti, ktorá nebola uzatvorená v písomnej forme, nemôže byť so zreteľom na všetky okolnosti dobromyseľný o tom, že mu vec patrí a podľa § 130 ods. 1 OZ nemôže byť držiteľom oprávneným. Na základe ústnej zmluvy nemôže byť so zreteľom na všetky okolnosti v dobrej viere, že je vlastníkom, aj keď subjektívne je o tom presvedčený, resp. podľa ďalších rozhodnutí, oprávneným držiteľom nemôže byť ten, kto do jej držby vstúpil za účinnosti OZ v znení do 31.12.1991, na základe zmluvy o prevode nehnuteľnosti, ktorá nebola písomná a registrovaná štátnym notárstvom.“

17. Podľa dovolateľov v konaní bola, v zmysle vyššie uvedených záverov ústavného súdu, preukázaná skutočnosť, že žalobkyňa I/ a jej nebohý manžel za pozemok riadne zaplatili dohodnutú kúpnu cenu - poctivosť nadobudnutia, tiež skutočnosť, že žalobkyňa I/ spoločne s nebohým manželom splnili aj ďalšiu podmienku nadobudnutia vlastníckeho práva vydržaním podľa § 134 Občianskeho zákonníka - níkym nerušená držba trvajúca viac ako 40 rokov.

18.

Dovolatelia taktiež poukázali na fakt, že do pozornosti súdu dávali nadobudnutie vlastníckeho práva žalovanými, ktorí sporný pozemok nadobudli na základe notárskej zápisnice o vydržaní v roku 2004, spísanej výlučne len na základe ich vyhlásenia, že pozemok majú v nepretržitej 10-ročnej držbe, hoci tomu tak nebolo, pretože bezprostredne po kúpe si ho oplotili žalobkyňa I/ s jej nebohým manželom a na pozemku si postavili na základe platného stavebného povolenia rodinný dom. Podľa dovolateľov v danom prípade išlo o špekulatívne usporiadanie si vlastníctva k spornej parcele s cieľom opätovne od žalobcov získať kúpnu cenu, pričom navrhnutými dôkazmi, ktoré súd nevykonával, mohlo byť preukázané tvrdenie žalobcov o dobromyseľnosti držby.

19. V závere dovolania dovolatelia poukázali na doktrínu legitímnych očakávaní, ktorá je osobitnou kategóriou právnej istoty vychádzajúcej z čl. 1 ods. 1 Ústavy SR, vyjadrujúceho ústavnú požiadavku na zrozumiteľnosť, predvídateľnosť právnej úpravy, ochranu práv nadobudnutých v dobrej viere a právnú istotu zakotvenú v čl. 2 ods. 2 CSP.

20. Vzhľadom na uvedené skutočnosti dovolatelia navrhli, aby najvyšší súd rozsudok odvolacieho súdu zrušil, vec mu vrátil na ďalšie konanie a dovolateľom priznal nárok na náhradu trov dovolacieho konania. IV.

21. Vo vyjadrení k dovolaniu žalovaní poukázali na to, že v zmysle judikatúry najvyššieho súdu je ustálený právny názor, že „medzi základné okolnosti, ktoré budú svedčiť o oprávnenosti držby veci patrí aj okolnosť, ako vec nadobudol - či mu svedčí nadobúdací titul. Subjektívny pocit držiteľa nemôže byť sám osebe podkladom pre vydržanie, ak nie je tento pocit vyvolaný okolnosťami objektívne nasvedčujúcimi oprávnenosti držby práva.“ (rozsudok NS SR sp. zn. 4Cdo/287/2006 zo dňa 28.11.2007).

22. Podľa dovolateľov nález ústavného súdu nemôže byť všeobecne vykladaný tak, že akékoľvek tvrdenie žalobcu bez objektívneho dôkazu sa bude považovať za pravdivé tvrdenie, a to bez riadneho skúmania dobromyseľnosti a pravdivosti tvrdení. Pochybnosť oprávnenej držby, absolútna absencia dobromyseľnosti, titul vstupu do držby, ktorý objektívne nemohol navodiť presvedčenie u žalobcu, že je vlastníkom, sa nemôže konvalidovať ustanovením § 130 OZ a vyhodnotiť tak, že držba je síce pochybná ale oprávnená.

23. Ustálená rozhodovacia prax dovolacieho súdu v zmysle judikátu R 71/2018 nezahŕňa rozhodnutia ústavného súdu, preto namietaný nález ústavného súdu nie je v tomto prípade aplikovateľným dovolacím

dôvodom. Odvolací súd nerozhodol reštriktívnym spôsobom, nerešpektujúc podstatu a zmysel vydržania vlastníckeho práva k nehnuteľnosti. Tak okresný ako aj odvolací súd skúmal, či držiteľka mohla byť objektívne presvedčená o tom, že držanú vec nadobudla poctivým spôsobom, v súlade s dobrými mravmi.

24. Rozhodnutie odvolacieho súdu považujú za správne, preto navrhli dovolanie zamietnuť, príp. odmietnuť.

V.

25. Podľa § 438 ods. 1 CSP na konanie na dovolacom súde sa primerane použijú ustanovenia o konaní pred súdom prvej inštancie, ak tento zákon neustanovuje inak.

26. Podľa § 80 ods. 1 CSP ak po začatí konania nastala právna skutočnosť, s ktorou sa spája prevod alebo prechod práv alebo povinností, o ktorých sa koná, môže žalobca navrhnúť, aby do konania na jeho miesto alebo na miesto žalovaného vstúpil ten, na koho boli tieto práva alebo povinnosti prevedené alebo na koho prešli.

27. Podľa § 80 ods. 2 CSP súd vyhovie návrhu podľa odseku 1, ak sa preukáže, že po začatí konania došlo k prevodu alebo prechodu práva alebo povinnosti, a ak s tým súhlasí ten, kto má vstúpiť na miesto žalobcu. Právne účinky spojené s podaním žaloby zostávajú zachované.

28. Podľa § 80 ods. 3 CSP ten, kto vstupuje do konania, prijíma stav konania ku dňu jeho vstupu.

29. Podaním zo dňa 27.07.2022 (ďalej ako „návrh“) dovolatelia navrhli, aby podľa § 80 do konania na miesto žalovaných 1/, 2/ a 3/ vstúpil L. W., narodený H., M., do vlastníctva ktorého žalovaní previedli nehnuteľnosti, o ktorých prebieha dovolacie konanie. Najvyšší súd Slovenskej republiky z LV č. XXXX zistil, že vlastníkom dotknutých nehnuteľností sa stal L. W., narodený H., M..

30. Dovolatelia 1/, 2, 4/ až 6/ súčasne oznámili, že žalobkyňa 1/, W. R., dňa H. zomrela a najvyššiemu súdu predložili potvrdenie notára JUDr. Štefana Demiana z 27. júla 2022, že ako dedičia po poručiteľke W. R. prichádzajú do úvahy žalobcovia 2/, 3a/, 3b/, 3c/, 4/, 5/ a 6/.

31. Najvyšší súd preto postupom podľa § 80 CSP v nadväznosti na § 438 CSP vyhovel návrhu žalobcov a rozhodol o zmene subjektu na strane žalovaných i žalobcov, keďže bolo preukázané, že po začatí konania nastala právna skutočnosť, s ktorou sa spája prevod práv a povinností, o ktorých sa koná.

VI.

32. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podali včas strany sporu, v ktorých neprospech bolo rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), zastúpené v súlade s § 429 ods. 1 CSP skúmal, či sú splnené aj ďalšie podmienky dovolacieho konania a predpoklady prípustnosti dovolania.

33. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa.

K dovolaniu podľa § 421 ods. 1 písm. c) CSP

Podľa § 421 ods. 1 CSP dovolanie je prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky,

- a) pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu,
- b) ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo
- c) je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

Podľa § 129 ods. 1 OZ držiteľom je ten, kto s vecou nakladá ako s vlastnou alebo kto vykonáva právo

pre seba.

Podľa § 130 ods. 1 OZ ak je držiteľ so zreteľom na všetky okolnosti dobromyseľný o tom, že mu vec alebo právo patrí, je držiteľom oprávneným. Pri pochybnostiach sa predpokladá, že držba je oprávnená.

Podľa § 134 ods. 1 OZ oprávnený držiteľ sa stáva vlastníkom veci, ak ju má nepretržite v držbe po dobu troch rokov, ak ide o hnutelnosť, a po dobu desať rokov, ak ide o nehnuteľnosť.

Podľa § 872 ods. 6 OZ ak ide o vydržanie vlastníckeho práva k pozemku podľa tohto zákona, kde na základe doterajších predpisov bolo možné nadobudnúť len právo na uzavretie dohody o osobnom užívaní pozemkov, môže si oprávnená osoba započítať čas, po ktorý jej právny predchodca mal pozemok nepretržite v držbe aj pred účinnosťou tohto zákona.

34. Z ustanovenia § 130 O Z vyplýva, že základom nadobudnutia vlastníctva veci vydržaním je oprávnená držba, t. j. držba odvodená od konkrétneho právneho titulu, napr. od kúpnej zmluvy.

Podľa § 432 ods. 1 CSP dovolanie prípustné podľa § 421 možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci.

Podľa § 432 ods. 2 CSP dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia.

35. Podľa dovolateľov odvolací súd nesprávne posúdil právnu otázku dobromyseľnosti žalobkyne I/ a jej neb. manžela, keď dospel k záveru, že neboli dobromyseľní v tom, že im vec patrí so zreteľom na všetky okolnosti, a teda že neboli oprávnenými držiteľmi sporných pozemkov, keď pritom vychádzal z rozhodnutí najvyššieho súdu vydaných okolo roku 2010, v ktorých bolo vyslovené, „že pokiaľ sa niekto chopí držby nehnuteľnosti na základe zmluvy o prevode nehnuteľnosti, ktorá nebola uzatvorená v písomnej forme, nemôže byť so zreteľom na všetky okolnosti dobromyseľný o tom, že mu vec patrí a podľa § 130 ods. 1 OZ nemôže byť držiteľom oprávneným, a že na základe ústnej zmluvy nemôže byť so zreteľom na všetky okolnosti v dobrej viere, že je vlastníkom, aj keď je o tom subjektívne presvedčený, resp. podľa ďalších rozhodnutí oprávneným držiteľom nemôže byť ten, kto do jej držby vstúpil za účinnosti OZ v znení do 31.12.1991 na základe zmluvy o prevode nehnuteľnosti, ktorá nebola písomná a registrovaná štátnym notárstvom.“

36. Poukázali v tejto súvislosti na to, že podľa nálezu Ústavného súdu SR sp. zn. II. ÚS 484/2015-46 zo dňa 14. novembra 2018, tieto rozhodnutia nemožno považovať za také, ktoré obsahujú ústavne konformný výklad ustanovenia § 130 a § 134 Občianskeho zákonníka.

37. Ústavný súd SR sa v dovolaní namietanom náleze sp. zn. II. ÚS 484/2015 zo dňa 14. novembra 2018 rozsiahlo zaoberal vývojom inštitútu vydržania vlastníckeho práva, keď uviedol:

„35. Vydržanie, resp. vy-držanie - dlhé držanie, je starý (usucapio), praktický a špecifický spôsob nadobúdania vlastníckeho práva. Plynutím času sa tu subjektívne právo neoslabuje, ale naopak, nadobúda sa. Účelom vydržania je v prvom rade ochrana jednoznačnosti majetkových právnych vzťahov, teda snaha, aby každá relevantná vec mala riadne fixovaného vlastníka. Súdny musí pri posudzovaní vnímať vec z perspektívy oboch sporných strán, nielen izolovane z pohľadu vzťahu súdu a držiteľa samotného.

36. Vydržanie môže byť z ľudského hľadiska veľmi delikátnym inštitútom, pretože sa môže stať, že authority v (ne)súlade so zákonom nepriznajú vlastnícke právo držiteľovi, ktorý si vytvoril k spornej veci dlhoročný sentiment, pričom často aj okolie spája danú vec s držiteľom. Alebo naopak, nemenej problematické môže byť vydržanie na základe sporných dôkazov proti knihovnímu vlastníkovi.

37. Predmetná vec si vyžaduje dôkladné porozumenie inštitútu vydržania. Vývoj nášho (i) objektívneho práva vydržania, (ii) držby a (iii) práva vlastníctva nehnuteľností je veľmi diskontinuitný a táto skutočnosť spôsobuje výkladové problémy.

38. V prvom rade sa v priebehu času menili parametre držby [por. BLAHO, R., Vlastnícke právo a držba

v československom občianskom práve v rokoch 1950 - 1983 (Historickoprávna štúdia). In: Právny obzor, 2008, roč. 91, č. 4, s. 267 - 282]. Podľa slovenského, resp. uhorského práva iustus titulus (právny dôvod) nebol podmienkou držby na rozdiel od práva českého, resp. rakúskeho. K vydržaniu postačovala 32 ročná držba bona fides (Kúria, č. 1121/1889). V českých krajinách podľa OZO riadne vydržanie právny titul vyžadovalo, avšak pre mimoriadne vydržanie s požiadavkou dvojnásobnej vydržacej lehoty postačovalo faktické dobromyseľné držanie. Mimoriadne vydržanie bolo znovuzavedené aj do súčasného nového českého Občianskeho zákonníka (zákon č. 89/2012 Sb.).

39. V „strednom“ občianskom zákonníku (1950 - 1964) má pôvod dnešný pojem oprávnenej držby viazanej na dobromyseľnosť s ohľadom na všetky okolnosti. V týchto rokoch 1950 - 1964 sa pozemkové vlastníctvo prevádzalo len zmluvne bez knihovného zápisu. V súvislosti so združstevňovaním sa podľa všetkého zrušila zásada *sup(er)ficies solo cedit*.

Občiansky zákonník z roku 1964 do veľkej novely z roku 1982 vydržanie nepoznal a nepoznal ani držbu. Držba sa odvodzovala len výkladom. Aj samotné pozemkové vlastníctvo, resp. presnejšie množina vzťahov fyzických osôb, ktorých predmetom bol pozemok, sa delilo jednak na ustupujúce tradičnejšie súkromné vlastníctvo a na právo osobného užívania pozemkov (K uvedenému deleniu por.: „Reflexí na nepřekonaný problém s vymezením jednotlivých vlastnických forem pak bylo ustanovení § 490 odst. 2 OZ. Podle jeho dikce mohli nezastavěné stavební pozemky (v súkromnom vlastníctve, pozn.) občane převádět jen na stát nebo na socialistickou organizaci. Pozadí toho ustanovení souviselo s komunistickou premisou, podle níž jakákoli půda (jakožto výrobní prostředek) nemůže být předmětem osobního vlastnictví, resp. může být pouze ve státním či družstevním vlastnictví, případně v soukromém vlastnictví. Jelikož v 60. letech začala v důsledku fenoménu chataření a související poptávky po stavebních pozemcích narůstat frekvence obchodování se soukromými stavebními pozemky (jelikož stát tuto poptávku nebyl schopen uspokojit), mělo uvedené ustanovení těmto obchodním praktikám zamezit. Nezastavěné stavební pozemky bylo bez dalšího dovoleno zcizovat pouze mezi příbuznými v řadě přímé a mezi sourozenci. Z dikce uvedeného ustanovení nicméně bylo v praxi dovozováno, že pokud nelze vůči třetím osobám zcizovat nezastavěné stavební pozemky, pak se připouští převod zastavěných stavebních pozemků. Navíc mezi státními notáři, na jejichž registraci smlouvy o převodu nemovitosti byly vázány translační účinky, se postupně vyvinula praxe, kdy za zastavěný pozemek se považoval takový, na kterém byla stavba postavená ve výši alespoň jednoho metru nad okolní terén...“ In: BĚLOVSKÝ, P., Občanské právo, In: BOBEK, M. - MOLEK, P. - ŠIMÍČEK, V. (eds.) Komunistické právo v Československu. Kapitoly z dějin bezpráví, Brno: Mezinárodní politologický ústav, Masarykova univerzita, 2009, s. 439. Dostupné na internete: <http://www.komunistickepravo.cz>).

Od roku 1982 bolo vydržanie opätovne zavedené, dokonca so spätnými účinkami. Vydržovalo sa do vlastníctva štátu, ale s nárokom na získanie práva osobného vlastníctva, ktoré sa po novele zákonom č. 519/1991 Zb., ktorým sa mení a dopĺňa Občiansky súdny poriadok a Notársky poriadok, v znení neskorších predpisov ex lege transformovalo na právo vlastnícke. Podmienkou prevodu nehnuteľností bola v rokoch 1964 - 1992 registrácia štátnym notárstvom s tým, že zápis na vtedajšej geodézii mal len evidenčný charakter. Dobová registrácia bola skôr hmotnoprávnym povolením štátu k prevodu než intabuláciou. V roku 1993 bývalé štátne notárstva zanikli. Katastrálne úrady začali rozhodovať o intabulácii, a to na rozdiel od tradičného stredoeurópskeho modelu, podľa ktorého sú nehnuteľnosti zapisované registrovými súdmi.

40. Notársky poriadok od prvého dňa svojej účinnosti 01. januára 1993 zaviedol v § 63 inštitút osvedčenia vyhlásenia o vydržaní, ktorého účelom je procesne upraviť nesporné vydržanie. Sporné vydržanie sa teda presadzuje určovacou žalobou a nesporné vydržanie notárskym osvedčením vyhlásenia.

41. Na pojem oprávnenej držby, ktorá je podmienkou vydržania sa vyvinuli dva v podstate protichodné právne názory.

Prvý právny názor akcentuje fakticitu a pocit neškodenia. Tento názor vychádza z definície podľa dobového stanoviska najvyššieho súdu sp. zn. Cpj 51/84 (R 45/86), podľa ktorého „dobrá víra je přesvědčení nabyvatele, že nejedná bezprávně, když si např. присвоjuje určitou věc. Jde tedy o psychický stav, o vnitřní přesvědčení subjektu, které samo osobě nemůže být předmětem dokazování. Předmětem dokazování mohou být skutečnosti vnějšího světa, jejichž prostřednictvím se vnitřní přesvědčení projevuje navenek, tedy okolnosti, z nichž lze dovodit přesvědčení nabyvatele o dobré víře, že mu věc patří (§ 132a odst. 1 O. z.). Navrhovatel, který se dovolává ochrany podle ustanovení § 132

O. z. musí (mimo jiné) tvrdit okolnosti, z nichž bude vyplývat dobrá víra; její existenci však samu osobě prokazovat nebude. V tomto směru má však povinnost dokazovat uvedené okolnosti a snáší v důsledku toho nepříznivé následky nesplnění této povinnosti. Okolnostmi, které budou svědčit pro závěr o existenci dobré víry, budou zpravidla okolnostmi týkající se právního důvodu nabytí a svědčící o poctivosti nabyvatele. Na rozdíl od prokazování vlastnictví nebude třeba, aby prokazoval platný právní důvod nabytí, řádný přechod vlastnictví, ale jen okolnosti svědčící o poctivosti nabytí. V tom je základní rozdíl mezi ochranou vlastnictví a ochranou držby.“ Z praktického hlediska možno uvést, že dobové vzory právních podání pre občanov (Handl, V. a kol., Bratislava: Obzor, 1987, s. 146) priamo predpokladali, že vydržanie slúži na nápravu formálnych chýb prevodov nehnuteľností.

42. Na tento právny názor v polovici deväťdesiatych rokov explicitne nadväzuje rozhodnutie, judikát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3Cdo/117/94 (R 44/96): «K oprávnenej držbe (pozemkov) došlo... po dohode o ich kúpe, o ktorej súdy nemali pochybnosti. Skutočnosť, že nedošlo k perfektnej, teda k platnej kúpnej zmluve, na posudzovanie oprávnenosti tejto držby to nemalo podstatný vplyv. Platnosť nadobúdacieho právneho titulu je rozhodujúci len pri prevode vlastníctva na základe právneho úkonu. O takúto formu nadobudnutia vlastníctva v prejednávanej veci však nešlo, ako na to správne poukázal už odvolací súd, ale nadobúdacím titulom bolo vydržanie. Pri posudzovaní nadobudnutia vlastníctva vydržaním môže byť prípadný iný úkon ohľadne spornej veci iba okolnosťou, svedčiacou o dobromyseľnosti (bona fidae) držiteľa veci. Na rozhodné okolnosti pre vydržanie vlastníctva poukázala aj konštantná judikatúra súdov ešte pred účinnosťou novely Obč. zákonníka - zák. č. 509/1991 Zb. konštatovaním, že „Na rozdiel od preukazovania vlastníctva nebude treba, aby nadobúdateľ preukazoval platný právny dôvod nadobudnutia - riadny prechod vlastníctva, ale len okolnosti svedčiace o poctivosti nadobudnutia, v tom je základný rozdiel medzi ochranou vlastníctva a ochranou držby.“ (Zb. rozh. č. 45, zoš. 9 - 10/1986 str. 193). K počiatku oprávnenej držby (k prechodu od počiatočnej predchádzajúcej detencie predmetných pozemkov) u nadobúdateľov - ako to vyplýva z výsledkov vykonaného dokazovania, došlo podľa názoru dovolacieho súdu najneskôr 17. mája 1953, kedy došlo k prvej platbe. Preto treba považovať za správny právny záver prvostupňového súdu, že už v roku 1953 začala plynúť 10-ročná vydržacia lehota nepretržitej držby, pôvodnou vlastníčkou ničím nenarušovanej, ani spochybňovanej, ale ani inými tretími osobami.» Tento právny názor v literatúre hájil sudca najvyššieho súdu JUDr. J. Štefanko (Vydržanie ako právny titul nadobudnutia vlastníctva k nehnuteľnosti v nesporovom konaní In: Ars Notaria 4/2001, s. 18; Započítanie vydržacej doby pred 01. januárom 1992. In: Ars Notaria 2/1998, s. 24.).

43. Podľa druhého, konkurenčného právneho názoru sú súčasťou všetkých okolností, na ktoré je pri dobromyseľnosti potrebné brať zreteľ, aj takpovediac kultúrne známe (ako súčasť všeobecného rozhladu) právne podmienky prevodu nehnuteľností. Na základe takýchto kritérií si z objektívneho hľadiska dospelý človek nemôže myslieť, že nehnuteľnosť možno previesť ústnym spôsobom, prípadne bez účasti úradov, a to ani uprostred sedemdesiatych rokov. Tento názor sa môže zdať paradoxný, kontraintuitívny, popierajúci účel vydržania: Aký účel by malo vydržanie, ak by bola uzavretá písomná zmluva a následne riadne registrovaná? Avšak aj takéto náročnejšie vydržanie môže prakticky slúžiť napríklad na vydržanie susediacich pozemkov, ktoré sú dobromyseľne užívané ako vlastné, pretože sa držiteľ domnieva, že boli tiež prevedené a zavkladované (tzv. putatívny titul vydržania). Takéto vydržanie tiež môže hojiť právne vady predchádzajúcich vlastníkov. Taktiež môže nastať situácia, že kupujúci splnil všetky svoje povinnosti, splnomocnil advokáta, ktorý nedovŕšil registráciu. Z hľadiska držby tieto požiadavky možno ešte vysvetliť tým, že zmluva a registrácia nie sú podmienkou vydržania, ale podmienkou oprávnenej držby môže byť aj vedomosť o zmluve a registrácii (o titule). Na držiteľa sa tu nedívame optikou práva, ale dívame sa očami držiteľa na objektívne právo. Súčasťou skutkovosti - fakticity - oprávnenosti držby nie je objektívne právo, resp. predpisy samotné, ale snaha právo dodržať. Len ten môže mať dôveru v právo, kto pre tú dôveru niečo vykonal. Na kompenzáciu nárokov vo vzťahu k protistrane slúžia iné právne inštitúty. Vydržanie tu chráni držiteľa, ktorý plní rozumné, základné, ale nie nadmerné požiadavky práva. Takáto interpretácia podporuje dodržiavanie foriem práva.

44. Najvyšší súd Slovenskej republiky sa okolo roku 2010 rozhodnutiami sp. zn. 4Cdo/283/2009 (R 73/2015), 4Cdo/361/2012 (R 74/2015), 5Cdo/49/2010, 3Cdo/97/2009, 3MCdo/7/2010, 3MCdo/8/2010 a sp. zn. 6MCdo/5/2010 priklonil k právnemu názoru, že súčasťou všetkých okolností, na ktoré je pri dobromyseľnosti potrebné brať zreteľ, sú aj ťažiskové právne formy. Podľa R 73/2015 oprávneným držiteľom nehnuteľnosti, ktorý je so zreteľom na všetky okolnosti dobromyseľný o tom, že je jej

vlastníkom, nemôže byť ten, kto do jej držby vstúpil za účinnosti Občianskeho zákonníka v znení do 31. decembra 1991 na základe zmluvy o prevode nehnuteľnosti, ktorá nebola registrovaná štátnym notárstvom v zmysle zákona č. 95/1963 Zb. o štátnom notárstve a o konaní pred štátnym notárstvom (Notársky poriadok) v znení neskorších predpisov. Podľa R 74/2015 oprávneným držiteľom nehnuteľnosti, ktorý je so zreteľom na všetky okolnosti dobromyseľný o tom, že je jej vlastníkom, nemôže byť ten, kto do jej držby vstúpil za účinnosti Občianskeho zákonníka v znení do 31. decembra 1991 na základe zmluvy o prevode nehnuteľnosti, ktorá nebola uzatvorená v písomnej forme.

45. Ústavný súd na úrovni uznesenia o odmietnutí pre zjavnú neopodstatnenosť sp. zn. II. ÚS 432/2014 nemal výhrady k aktuálnej judikatúre najvyššieho súdu. Daný prípad bol však špecifický, pretože sa týkal vydržania v prospech štátu, kde podľa dobových právnych noriem panovali odlišné pravidlá. Okrem toho v tomto prípade sa posudzovala možnosť nadobudnutia vlastníctva vydržaním bez existencie titulu dobromyseľnosti držby.

46. Z prehľadu vývoja vydržania vyplýva, že najvyšší súd, ako aj literatúra sa prikláňajú k výkladu, podľa ktorého možno do podmienok oprávnenej držby zahrnúť aj snahu držiteľa o dodržanie dobových základných právnych požiadaviek.

47. Ústavný súd musí uviesť, že hlavnou referenčnou normou je v predmetnej veci hmotnoprávny čl. 20 ods. 1 ústavy. Vlastníctvo vecí je na prvom mieste v rozsahu ochrany čl. 20 ods. 1 ústavy. Ak by ústavný súd zistil, že všeobecné súdy porušili zákon alebo ho vykladali tak, že vlastníctvo vydržanej veci malo patriť sťažovateľovi, musel by konštatovať porušenie čl. 20 ods. 1 ústavy.

48. Treba ďalej uviesť, že z už označených rozhodnutí najvyššieho súdu (bod 44.) nijako nevyplýva, na základe akých úvah došlo k pomerne radikálnej zmene judikatúry pri posudzovaní otázky nadobudnutia vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam vydržaním, a to v porovnaní so skoršou judikatúrou (body 41. a 42.).

49. Možno konštatovať, že rozhodujúce skutkové okolnosti prípadu sa nejavia ako sporné. Spornou je právna otázka, či bolo možné držbu sťažovateľa, resp. jeho právnych predchodcov považovať za dobromyseľnú.

50. Ústavný súd je toho názoru, že za ústavne konformný treba považovať skorší výklad, ktorého podstata vyplýva z vecí sp. zn. 3Cdo/117/94.

51. Podľa čl. 13 ods. 4 ústavy pri obmedzovaní základných práv a slobôd sa musí dbať na ich podstatu a zmysel. Takéto obmedzenia sa môžu použiť len na ustanovený cieľ.

52. Pri poskytovaní súdnej ochrany v súvislosti s nadobúdaním vlastníckeho práva vydržaním treba za podstatu a zmysel základného práva na ochranu vlastníctva podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a čl. 11 ods. 1 listiny, základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny, ako aj práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru považovať taký výklad § 134 Občianskeho zákonníka, ktorý podporuje zákonnú intenciu uviesť do súladu dlhodobý faktický stav nepretržitej držby oprávneným držiteľom (ktorý je po stanovenú dobu objektívne presvedčený o svojom domnelom vlastníckom práve) so stavom vlastníckym. A contrario, výklad, ktorý túto možnosť vylučuje, resp. ju obmedzuje podstatným spôsobom, nemôže byť považovaný za ústavne konformný.

53. V danej veci odvodzuje sťažovateľ dobromyseľnosť držby od ústnej kúpnej zmluvy z roku 1975 a od následnej, taktiež ústnej darovacej zmluvy. Vzhľadom na to, že v kritickom čase zákon obligatórne predpisoval písomnú formu právnych úkonov týkajúcich sa prevodu nehnuteľností, čo bolo všeobecne známe a dlhodobo súdmi judikované, krajský súd v napadnutom rozsudku dospel k záveru o nedostatku dobromyseľnosti sťažovateľa, ktorý mal vedieť, že vlastnícke právo v skutočnosti nenadobudol pre nedodržanie písomnej formy zmlúv o prevode spornej nehnuteľnosti.

54. Podľa názoru ústavného súdu pri výklade, ktorý si osvojil krajský súd, by nebolo možné považovať sťažovateľa za dobromyseľného držiteľa ani vtedy, keby kúpna zmluva z roku 1975 a následná darovacia zmluva boli uzavreté v písomnej podobe. Vyplýva to zo skutočnosti, že zákon v kritickom čase vyžadoval k prevodu vlastníckeho práva k nehnuteľnosti popri písomnej forme právneho úkonu spravidla aj (okrem prípadu prevodu nehnuteľnosti do tzv. socialistického vlastníctva) jej registráciu vtedajším štátnym notárstvom. Registrácia mala konštitutívny význam a vlastnícke právo sa nadobúdalo momentom registrácie.

55. Na základe uvedeného možno konštatovať, že sťažovateľ by mohol byť dobromyseľným držiteľom iba za predpokladu, že nehnuteľnosť nadobudol registrovanou písomnou zmluvou, o ktorej by však neskôr vyšlo najavo, že je z nejakých zákonných dôvodov neplatná. Ak by sa tak stalo už po uplynutí

10-ročnej doby držby, potom by sťažovateľ mohol byť považovaný za dobromyseľného držiteľa, ktorý by takto splnil podmienky nadobudnutia vlastníctva vydržaním.

56. Ústavný súd zdôrazňuje, že taký výklad § 134 v spojení s § 130 Občianskeho zákonníka, ktorý vo svojich dôsledkoch v značnom rozsahu a podstatným spôsobom vylučuje možnosť nadobudnutia vlastníckeho práva k pozemku vydržaním, treba považovať jednoznačne za neprípustne reštriktívny, nerešpektujúci podstatu a zmysel zákonného inštitútu vydržania, a teda za ústavne neakceptovateľný.

57. Ústavný súd konštatuje, že špecifiká sťažovateľovej veci a dĺžka uplynutého času vyvažujú nedôslednosť týkajúcu sa formálnych náležitostí prevodu a držba tak môže byť považovaná za oprávnenú. Možno dodať, že napriek tomu, že v predmetnej veci získal sťažovateľ na základe ústnej zmluvnej dohody pozemok, ktorý mal v dlhodobej nerušenej a pokojnej držbe, nie sú prítomné signály zneužitia inštitútu vydržania, napr. nedôveryhodné dokumenty či svedectvá.

58. Ďalej považuje ústavný súd za podstatné zdôrazniť, že pri ústavne konformnom výklade dobromyseľnosti držby treba skúmať, či držiteľ mohol byť objektívne presvedčený o tom, že držanú vec poctivým spôsobom nadobudol. Nemôže byť teda rozhodujúce, že pritom nesplnil zákonné podmienky. Za poctivý spôsob nadobudnutia veci treba považovať také nadobudnutie, ktoré je v súlade s dobrými mravmi. Spravidla je preto rozhodujúce, že držiteľ za držanú vec zaplatil dohodnutú sumu, prípadne poskytol iné dohodnuté plnenie, alebo preukázateľne išlo o dar ako bezodplatné plnenie.“

Ústavný súd teda konštatoval:

„Pri poskytovaní súdnej ochrany v súvislosti s nadobúdaním vlastníckeho práva vydržaním treba za podstatu a zmysel základného práva na ochranu vlastníctva podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 11 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, ako aj práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd považovať taký výklad ustanovenia § 134 Občianskeho zákonníka, ktorý podporuje zákonnú intenciu uviesť do súladu dlhodobý faktický stav nepretržitej držby oprávneným držiteľom (ktorý je po stanovenú dobu objektívne presvedčený o svojom domnelom vlastníckom práve) so stavom vlastníckym. A contrario, výklad, ktorý túto možnosť vylučuje, resp. ju obmedzuje podstatným spôsobom, nemôže byť považovaný za ústavne konformný.

Pri ústavne konformnom výklade dobromyseľnosti držby treba skúmať, či držiteľ objektívne mohol byť presvedčený o tom, že držanú vec poctivým spôsobom nadobudol. Nemôže byť teda rozhodujúce, že pritom nesplnil zákonné podmienky. Za poctivý spôsob nadobudnutia veci treba považovať také nadobudnutie, ktoré je v súlade s dobrými mravmi. Spravidla je preto rozhodujúce, že držiteľ za držanú vec zaplatil dohodnutú sumu, prípadne poskytol iné dohodnuté plnenie, alebo preukázateľne išlo o dar ako bezodplatné plnenie.“

38. Dovolatelia neuviedli konkrétne znenie právnej otázky, od riešenia ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu, a ktorej riešenie považovali za nesprávne právne posúdenie.

39. Dovolací súd v súlade s judikatúrou ústavného súdu z obsahu dovolania vyabstrahoval právnu otázku, ktorá má byť podľa dovolateľov dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne (§ 421 ods. 1 písm. c) CSP) takto: „Či oprávnenosť uchopenia sa držby možno na účely § 130 ods. 1 CSP odvodiť len a výlučne z existencie písomnej kúpnej zmluvy, alebo či treba posudzovať všetky okolnosti držby.“

40. Súd prvej inštancie v danej veci založil svoj záver o potrebe zamietnutia žaloby na tom, že „poistenka“ nie je kúpnu zmluvou, lebo tá osvedčuje len skutočnosť, že U. Q. prevzala za pozemok vo výmere 1600 m² sumu 1.600 Kčs, súčasne z nej však vyplýva, že je platná do vybavenia kúpnej zmluvy - žalobcovia však žiadnu kúpnu zmluvu, ktorá, vychádzajúc z poistenky, mala byť vyhotovená, nepredložili, len tvrdili, že pozemok bol kúpený na základe neperfektnej kúpnej zmluvy. Súd zdôraznil, že dobrá viera spočívajúca v presvedčení držiteľa o tom, že je vlastníkom veci, ktorú drží, s a musí vzťahovať aj k okolnostiam, za ktorých vôbec mohlo vecné právo vzniknúť, teda aj k právnomu dôvodu (titulu), ktorý by mohol mať za následok vznik práva. Súd je toho názoru, že len na základe „poistenky“ žalobkyňa 1/ a jej manžel nemohli nadobudnúť vnútorné psychické presvedčenie o tom, že im pozemok patrí, pretože vzhľadom ku všetkým okolnostiam bolo vylúčené ich akékoľvek dobromyseľné presvedčenie.

Pokiaľ v tejto súvislosti súd prvej inštancie uviedol, že žalobkyňa 1/ a jej manžel nemohli byť dobromyseľnými držiteľmi, keďže museli (mali) vedieť o spôsobe nadobúdania vlastníctva k nehnuteľnostiam (písomná forma, súhlas ONV, vklad do pozemkovej knihy), tento jeho ďalší záver, o ktorý oprel svoje rozhodnutie, nebol v konečnom dôsledku pre vyriešenie otázky vydržania vlastníckeho práva žalobcami rozhodujúci. Odvolací súd sa nestotožnil s názorom súdu prvej inštancie čo do vedomosti žalobkyne 1/ a jej manžela o potrebe písomnej formy nadobúdacieho titulu (zmluvy), súhlasu ONV a vkladu do pozemkovej knihy.

Odvolací súd sa však stotožnil s odôvodnením rozsudku súdu prvej inštancie vzťahujúcim sa na záver o chýbajúcej dobromyseľnosti ohľadne putatívneho (domnelého) nadobúdacieho titulu pri uchopení držby žalobkyňou 1/ a jej nebohým manželom a ohľadne toho, že nehnuteľnosti nadobudli od jediného vlastníka. Mal za to, že z označenia ani obsahu listiny označenej ako „poistenka“ nebolo možné vyvodiť, že sa jedná o nadobúdací titul vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam. Podľa odvolacieho súdu správne súd prvej inštancie uviedol, že žalobkyňa 1/ a jej nebohý manžel vzhľadom na text poistenky: „Poistenka je platná do vybavenia kúpnopredajnej zmluvy.“, nemohli byť objektívne dobromyseľní, že im pozemok patrí, pričom v zmysle ustálenej judikatúry (napr. rozsudky NS SR sp. zn. 2Cdo/207/2005 zo dňa 01.01.2013, 4Cdo/287/2006 zo dňa 28.11.2007 a rozsudok Najvyššieho súdu Českej republiky sp. zn. 22Cdo/984/2006 zo dňa 27.04.2006) však subjektívne presvedčenie nie je právne významné pre posúdenie podmienok oprávnenosti držby a vydržania.

Z textu poistenky nebolo možné podľa odvolacieho súdu ani vyvodiť, aký bol účel vyplatenia sumy 1.600 Kčs za pozemok pod stavbou rodinného domu, či sa jednalo o sumu poistného na poistenie uzavretia budúcej kúpnej zmluvy, alebo zálohu na kúpnu cenu, či celú kúpnu cenu. V konaní nebolo preukázané, hoci to odvolatelia svojim výkladom poistenky tvrdia, že suma 1.600 Kčs bola celkovou kúpnu cenou za pozemok. Vzhľadom na uvedené dospel odvolací súd k záveru, že držba pozemku žalobkyňou 1/ a jej neb. manželom v čase jej uchopenia nemohla byť oprávnená, nakoľko s prihliadnutím na text poistenky nemohli byť objektívne dobromyseľní, že im pozemok patrí, čo postačuje pre záver o nesplnení podmienok vydržania vlastníckeho práva k pozemku (pozemkom).

41. V súvislosti s dovolateľmi namietaným rozhodnutím ústavného súdu dovolací súd považuje za potrebné poukázať na to, že nález ústavného súdu nespadá pod kategóriu ustálenej judikatúry dovolacieho súdu.

42. Z judikatúry Najvyššieho súdu SR, či už pred rokom 2010 ako aj po tomto roku jednoznačne vyplýva, že základom pre posúdenie, či došlo k vydržaniu vlastníckeho práva, bolo a stále je preukázanie právneho titulu pre vstup do oprávnenej držby veci, v danom prípade preukázanie tvrdenej kúpnej zmluvy, preukazovanej „poistenkou“.

43. Odvolací súd v prejednávanej veci, nadväzujúc na skutkové zistenia súdu prvej inštancie, svoje rozhodnutie nezaložil na potrebe existencie písomnej kúpnej zmluvy, ale na tom, že existencia kúpnej zmluvy (v písomnej alebo ústnej forme) vôbec nebola preukázaná, teda že nebol preukázaný vstup do oprávnenej držby sporných nehnuteľností. Zamietavé rozhodnutie odvolacieho súdu teda nezáviselo od vyriešenia otázky, či kúpna zmluva musela byť písomná a ani od posúdenia ďalších okolností držby nehnuteľností, ale záviselo od negatívneho vyriešenia otázky, či poistenku, vzhľadom na jej obsah, možno považovať za kúpnu zmluvu ako právny titul pre vstup do oprávnenej držby.

44. Dovolací súd preto dovolanie z dôvodu podľa § 421 ods. 1 písm. c) CSP nepovažoval za prípustné.

K dovolaniu podľa § 420 písm. f) CSP

45. V zmysle § 420 CSP je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak a) sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b) ten, kto v konaní vystupoval ako strana, nemal procesnú subjektivitu, c) strana nemala spôsobilosť samostatne konať pred súdom v plnom rozsahu a nekonal za ňu zákonný zástupca alebo procesný opatrovník, d) v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e) rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd, alebo f) súd nesprávnym

procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

46. Dovolanie prípustné podľa § 420 CSP možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení (§ 431 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada (§ 431 ods. 2 CSP).

47. Pojemným znakom vady známosti uvedenej v ustanovení § 420 písm. f) CSP je, že k nej došlo nesprávnym „procesným“ postupom súdu, ktorý znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Pojem „procesný postup“ bol vysvetlený už vo viacerých rozhodnutiach najvyššieho súdu tak, že sa ním rozumie faktická, vydaniu konečného rozhodnutia predchádzajúca činnosť alebo nečinnosť súdu, teda sama procedúra prejednávania veci (to, ako súd viedol konanie), znemožňujúca strane sporu (v mimosporových konaniach stále účastníkovi konania) realizáciu jej procesných oprávnení a mieriaca možnosti jej aktívnej účasti na konaní (tu por. R 129/1999 a sp. zn. 1Cdo/202/2017, 2Cdo/162/2017, 3Cdo/22/2018, 4Cdo/87/2017, 5Cdo/112/2018, 7Cdo/202/2017 a 8Cdo/85/2018). Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky.

48. Hlavnými znakmi, ktoré charakterizujú procesnú vadu uvedenú v § 420 písm. f) CSP, sú a) zásah súdu do práva na spravodlivý proces a b) nesprávny procesný postup súdu znemožňujúci procesnej strane, aby svojou procesnou aktivitou uskutočňovala jej patriace procesné oprávnenia.

49. Právo na spravodlivý súdny proces je jedným zo základných ľudských práv a do obsahu tohto práva patrí viacero samostatných subjektívnych práv a princípov. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Z práva na spravodlivý súdny proces ale pre procesnú stranu nevyplýva jej právo na to, aby sa všeobecný súd stotožnil s jej právnymi názormi a predstavami, preberal a riadil sa ňou predkladaným výkladom všeobecne záväzných predpisov, rozhodol v súlade s jej vôľou a požiadavkami. Jeho súčasťou nie je ani právo procesnej strany vyjadrovať sa k spôsobu hodnotenia ňou navrhnutých dôkazov súdom a dožadovať sa ňou navrhnutého spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov.

50. Súčasťou obsahu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je aj právo účastníka konania na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu (IV. ÚS 115/03, III. ÚS 119/03, III. ÚS 209/04). Všeobecný súd nemusí dať odpoveď na všetky otázky nastolené účastníkom konania, avšak musí dať odpoveď na otázky, ktoré majú pre vec podstatný význam (II. ÚS 251/04, III. ÚS 209/04).

51. Právo na spravodlivý proces je naplnené aj tým, že súdy po vykonaní dôkazov a ich vyhodnotení zistia skutkový stav a po výklade a použití relevantných právnych noriem rozhodnú tak, že ich skutkové a právne závery nie sú svojvoľné, neudržateľné, alebo že boli prijaté v zrejmom omyle konajúcich súdov, ktorý by poprel zmysel a podstatu práva na spravodlivý proces (IV. ÚS 252/04).

52. K porušeniu tohto práva tak môže dôjsť aj tým, že zistenie skutkového stavu je prima facie natoľko chybné (svojvoľné), že by k nemu súd pri rešpektovaní základných zásad hodnotenia vykonaných dôkazov nemohol nikdy dospieť - ide o tzv. extrémny rozpor medzi vykonanými dôkazmi a z nich urobenými skutkovými zisteniami (porovnaj I. ÚS 6/2018), alebo tým, že prijaté právne závery sú v extrémnom nesúlade s vykonanými skutkovými zisteniami, resp. že z nich v žiadnej možnej interpretácii súdneho rozhodnutia nevyplývajú (por. I. ÚS 243/07).

53. V takýchto prípadoch podstatou dovolacieho prieskumu nie je prehodnocovanie skutkového stavu dovolacím súdom, ale kontrola postupu súdov oboch nižších inštancií pri procese jeho zisťovania a vyhodnocovania. Otázka, či súd pri zisťovaní skutkového stavu rešpektoval ústavno-procesné zásady (ako napr. zákaz tzv. deformácie dôkazu, či opomenutého dôkazu, zásadu rovnosti zbraní, priamosti, voľného hodnotenia dôkazov), je otázkou procesnoprávnou, ktorá ako taká môže byť prezentovaná dovolaciemu súdu v podanom dovolaní ako prípustný a dovolený dovolací dôvod podľa ustanovenia § 420 písm. f) CSP. Nesprávne zistenie skutkového stavu veci, ak súd aplikuje dôkladne hmotné právo, má vždy vplyv na nesprávne právne posúdenie skutku, a preto takéto chybné rozhodnutie súdu súčasne spočíva aj v nesprávnom právnom posúdení veci (por. I. ÚS 6/2018, 4Cdo/88/2019).

54. V danom prípade žalobcovia prípustnosť dovolania odvodili z § 420 písm. f) CSP a porušenie práva na spravodlivý proces, ktorým malo byť znemožnené uskutočňovať im patriace procesné práva opreli o tvrdenie, že súdy prvej inštancie ani odvolací súd nevykonali nimi navrhované dôkazy a neprihliadli na ďalšie predložené dôkazy, resp. nedostatočne odôvodnili svoje rozhodnutia, keď mali vec posudzovať nielen z hľadiska § 134 OZ, ale aj vo vzťahu k súvisiacim ustanoveniam § 129 a § 130 OZ, v zmysle ktorých oprávneným držiteľom je ten, kto s ňou nakladá ako s vlastnou alebo kto vykonáva právo pre seba, a že ak je držiteľ so zreteľom na všetky okolnosti dobromyseľný, že mu vec alebo právo patrí, je držiteľom oprávneným; pri pochybnostiach sa predpokladá, že držba je oprávnená.

55. Dovolateľa v podanom dovolaní z dôvodu podľa § 420 písm. f) CSP teda namietali nedostatočne zistený skutkový stav veci, majúci svoj základ v nedostatočne vykonanom dokazovaní a jeho následnom vyhodnotení za situácie, keď odvolací súd považoval rozsah vykonaného dokazovania za dostatočný, v rozsahu potrebnom pre právne posúdenie a rozhodnutie sporu.

56. V súvislosti s uvedenou námietkou dovolateľov o údajnom pochybení odvolacieho súdu v procese dokazovania a jeho vyhodnotenia dovolací súd uvádza, že súdna prax najvyššieho súdu je jednotná v názore, podľa ktorého nedostatočné zistenie skutkového stavu, nevykonanie všetkých navrhovaných dôkazov alebo nesprávne vyhodnotenie niektorého dôkazu nie je vadou konania v zmysle § 420 písm. f) CSP (por. sp. zn. 1Cdo/41/2017, 2Cdo/232/2017, 3Cdo/26/2017, 4Cdo/56/2017, 5Cdo/90/2017, 7Cdo/11/2017, 8Cdo/187/2017). Súlad tohto právneho názoru s Ústavou Slovenskej republiky posudzoval ústavný súd, nedospel však k záveru o jeho ústavnej neudržateľnosti (II. ÚS 465/2017, III. ÚS 40/2020). Za nedôvodnú z hľadiska ustanovenia § 420 písm. f) CSP z vyššie uvedených dôvodov dovolací súd považoval dovoláciu námietku, že (zrejme) „poistenku“ mal súd vyhodnotiť ako kúpnu zmluvu vzhľadom na špecifiká obdobia, kedy došlo k tvrdenému predaju pozemku (rok 1962).

57. K tvrdeniam dovolateľov treba pripomenúť, že súdy nižších inštancií nie sú povinné vykonať všetky navrhnuté dôkazy, lebo rozhodovanie o tom, ktoré dôkazy budú vykonané, patrí výlučne súdu, a nie stranám (§ 185 ods. 1 CSP, resp. § 120 ods. 1 OSP). Podstatou inštitútov bremana tvrdenia a dôkazného bremana procesnej strany je tvrdiť a preukázať svoj nárok, pričom ale o tom, či ten-ktorý dôkaz je relevantný k posúdeniu podstaty veci, je vecou posúdenia konajúceho súdu a nie strany sporu. Nie každý dôkaz je spôsobilý zmeniť úvahy súdu smerom k posúdeniu sporu a do dôkaznej núdze sa môže procesná strana dostať, aj keď navrhne viacero dôkazov, ktoré ale nie sú relevantné pre rozhodnutie veci. Pokiaľ okresný alebo krajský súd na to, aby ustálili skutkový stav, ktorého zistenie je potrebné pre samotnú aplikáciu relevantných ustanovení hmotného práva a meritórne rozhodnutie, vykonajú iba časť z navrhnutých dôkazov, konajú v rámci svojich kompetencií; rozsah vykonaného dokazovania nie je závislý od vôle sporových strán. V opačnom prípade by okrem iného mohlo dochádzať k rozsiahlym priesťahom v konaní, nakoľko by súd nemal oprávnenie odmietnuť ani vykonanie takých dôkazov, ktoré k ustáleniu skutkových okolností prejednávanej veci nevedú, dokonca ho maria.

58. Hodnotením dôkazov je činnosť súdu, pri ktorej vykonané procesné dôkazy hodnotí z hľadiska ich pravdivosti a dôležitosti pre rozhodnutie. Súd pri hodnotení dôkazov v zásade nie je obmedzovaný právnymi predpismi v tom, ako a s akým výsledkom má z hľadiska pravdivosti ten-ktorý dôkaz hodnotiť. Uplatňuje sa tu zásada voľného hodnotenia dôkazov. Rozhodnutie súdu, ktorého podkladom sú dôkazy nesprávne vyhodnotené, môže byť prípadne z tohto dôvodu vecne nesprávne, avšak táto

skutočnosť sama osebe nezakladá prípustnosť dovolania v zmysle § 420 písm. f) CSP.

59. Dovolací súd súčasne pripomína, že dovolanie v zásade nepredstavuje opravný prostriedok, ktorý by mal slúžiť na odstránenie nedostatkov pri ustálení skutkového stavu veci. Dovolací súd v dovolacom konaní nemá možnosť vykonávať dokazovanie, keď v zmysle § 442 CSP je viazaný skutkovým stavom tak, ako ho zistil odvolací súd. Dovoláním sa preto nemožno úspešne domáhať revízie skutkových zistení urobených súdmi prvej a druhej inštancie, ani prieskumu nimi vykonaného dokazovania.

60. V danom prípade odvolací súd považoval zistený skutkový stav pre potreby rozhodnutia tohto sporu za dostatočný. Pokiaľ „poistenku“ vzhľadom na jej obsah vyhodnotil tak, že nie je kúpnu zmluvou, keď platí do vybavenia kúpnej zmluvy, išlo o vyhodnotenie dôkazu, ktoré nie je v rozpore s dokazovaním a mal za to, že žalobkyňa 1/ a jej neb. manžel nemohli byť dobromyseľní v držbe vzhľadom na text poistenky, teda ak mu súdom prvej inštancie vykonané dôkazy postačovali na rozhodnutie vo veci, a z toho dôvodu nezohľadnil dôkazy o následných skutočnostiach (oplotenie pozemkov, vydanie stavebného a kolaudačného povolenia) a dokazovanie nedoplnil majúc za to, že ďalšie návrhy, napr. výsluch svedka sú nadbytočné a nie sú spôsobilé naštartovať záver o potrebe zamietnutia žaloby, bolo to plne v súlade s kompetenciou súdu so zákonom, a nejaví sa ako nelogické alebo nezrozumiteľné.

61. Ustálená judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“) uvádza, že súdy musia v rozsudkoch jasne a zrozumiteľne uviesť dôvody, na ktorých založili svoje rozhodnutia, že súdy sa musia zaoberať najdôležitejšími argumentami vznesenými stranami sporu a uviesť dôvody pre prijatie alebo odmietnutie týchto argumentov, a že nedodržanie týchto požiadaviek je nezlučiteľné s ideou práva na spravodlivý proces (pozri napr. *Garcia Ruiz v. Španielsko*, *Vétrenko v. Moldavsko*, *Kraska v. Švajčiarsko*).

62. Rovnako podľa stabilizovanej judikatúry Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia ako súčasť základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) vyžaduje, aby sa súd jasným, právne korektným a zrozumiteľným spôsobom vyrovnal so všetkými skutkovými a právnymi skutočnosťami, ktoré sú pre jeho rozhodnutie vo veci podstatné a právne významné (IV. ÚS 14/07). Povinnosťou všeobecného súdu je uviesť v rozhodnutí dostatočné a relevantné dôvody, na ktorých svoje rozhodnutie založil. Dostatočnosť a relevantnosť týchto dôvodov sa musí týkať tak skutkovej, ako i právnej stránky rozhodnutia (napr. III. ÚS 107/07). V prípade, keď právne závery súdu z vykonaných skutkových zistení v žiadnej možnej interpretácii odôvodnenia súdneho rozhodnutia nevyplyvajú, treba takéto rozhodnutie považovať za rozporné s čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a slobôd (I. ÚS 243/07). Súd by mal byť preto vo svojej argumentácii obsiahnutej v odôvodnení koherentný, t. j. jeho rozhodnutie musí byť konzistentné a jeho argumenty musia podporiť príslušný záver. Súčasne musí dbať tiež na jeho celkovú presvedčivosť, teda inými slovami na to, aby premisy zvolené v rozhodnutí, rovnako ako závery, ku ktorým na základe týchto premís dospel, boli pre širšiu právnickú (ale aj laickú) verejnosť prijateľné, racionálne, ale v neposlednom rade aj spravodlivé a presvedčivé (I. ÚS 243/07, I. ÚS 155/07, I. ÚS 402/08).

63. Najvyšší súd už v minulosti vo viacerých svojich rozhodnutiach práve pod vplyvom judikatúry ESLP a ústavného súdu zaujal stanovisko, že medzi práva strany civilného procesu na zabezpečenie spravodlivej ochrany jeho práv a právom chránených záujmov patrí nepochybne aj právo na spravodlivý proces, a že za porušenie tohto práva treba považovať aj nedostatok riadneho a vyčerpávajúceho odôvodnenia súdneho rozhodnutia. Povinnosť súdu rozhodnutie náležite odôvodniť je totiž odrazom práva strany sporu na dostatočné a presvedčivé odôvodnenie spôsobu rozhodnutia súdu, ktorý sa zaoberá všetkými právne relevantnými dôvodmi uplatnenej žaloby, ako aj špecifickými námietkami strany sporu. Porušením uvedeného práva strany sporu na jednej strane a povinnosti súdu na strane druhej sa strane sporu (okrem upretia práva dozvedieť sa o príčinách rozhodnutia práve zvoleným spôsobom) odníma možnosť náležite skutkovo, aj právne argumentovať proti rozhodnutiu súdu v rámci využitia prípadných riadnych alebo mimoriadnych opravných prostriedkov.

64. Aj odvolací súd sa z hľadiska požiadavky úplnosti, výstižnosti a presvedčivosti odôvodnenia rozhodnutia musí vysporiadať so všetkými rozhodujúcimi skutočnosťami a jeho myšlienkový postup musí byť v odôvodnení dostatočne vysvetlený nielen s poukazom na všetky skutočnosti zistené vykonaným dokazovaním, ale tiež s poukazom na právne závery, ktoré prijal. Právne závery odvolacieho súdu môžu byť dostatočne preskúmateľné len vtedy, ak odvolací súd po skutkovom vymedzení predmetu konania podá zrozumiteľný a jasný výklad, z ktorých ustanovení zákona alebo iného právneho predpisu vychádzal, ako ich interpretoval a prečo pod tieto ustanovenia podriadil, prípadne nepodriadil zistený skutkový stav.

65. Konanie pred súdom prvej inštancie a pred odvolacím súdom tvorí jeden celok a určujúca späťosť rozsudku odvolacieho súdu s prvoinštančným rozsudkom vytvára ich organickú (kompletizujúcu) jednotu. Odvolací súd sa môže podľa § 387 ods. 2 CSP (tak ako v danom prípade) v odôvodnení svojho rozhodnutia obmedziť len na skonštatovanie správnosti dôvodov napadnutého rozhodnutia, prípadne doplniť na zdôraznenie správnosti napadnutého rozhodnutia ďalšie dôvody, ak sa v celom rozsahu stotožňuje s odôvodnením napadnutého rozhodnutia. Ak sa odvolací súd stotožní s odôvodnením rozhodnutia súdu prvej inštancie, ktoré nemá náležitosti odôvodnenia rozhodnutia v zmysle § 220 ods. 2 CSP a uvedený nedostatok sám neodstráni, jeho rozhodnutie je potom nepreskúmateľné a takýmto arbitrárnym rozhodnutím znemožňuje strane sporu, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva, pretože jej upiera možnosť náležite skutkovo a právne argumentovať proti rozhodnutiu súdu v rámci opravných prostriedkov, a tým porušuje jej právo na spravodlivý súdny proces. V danom prípade však dovolací súd také procesné pochybenie odvolacieho súdu nezistil.

66. Pokiaľ dovolatelia namietali, že súd mal v danom prípade posudzovať vec nielen podľa ustanovenia § 134 Občianskeho zákonníka, ale aj podľa jeho ustanovení § 129 a § 130, z odôvodnenia rozsudku súdu prvej inštancie (bod 31. odôvodnenia) dostatočne zrozumiteľne a jasne vyplýva, že na základe „poistenky“ a neexistencie písomnej kúpnej zmluvy dospel k záveru o nedostatku základu pre to, aby žalobkyňa 1/ a jej neb. manžel vôbec mohli nadobudnúť presvedčenie (byť dobromyseľní) o tom, že im pozemok patrí, a preto sa nemohli uchopiť v roku 1962 oprávnenej držby. Pokiaľ tvrdili, že pozemok o výmere 1600 m² kúpili za 1.600 Kčs na základe neperfektnej, zrejme ústnej kúpnej zmluvy (ktorá nebola preukázaná), súd prvej inštancie zdôraznil, že museli (mali) vedieť o spôsobe nadobúdania vlastníctva k nehnuteľnostiam, keď podľa tzv. „Stredného občianskeho zákonníka“ sa k prevodu vlastníctva k nehnuteľnosti vyžadovala písomná zmluva i súhlas okresného národného výboru a vklad do pozemkovej knihy. Nemohli byť preto v dobrej viere, že sporné nehnuteľnosti patria do ich bezpodielového spoluvlastníctva a mohli mať pochybnosti, že nehnuteľnosti ktoré užívajú, nenadobudli.

67. Z uvedeného vyplýva, že hoci súd prvej inštancie necitoval ustanovenia § 129 a § 130 OZ, pri posudzovaní veci ich aplikoval. Odvolací súd odôvodnenie záveru o nedostatku základu pre dobrú vieru žalobkyne 1/ a jej neb. manžela, že im pozemky patria, oprel o záver, že z „poistenky“ vzhľadom na jej obsah (text) nemožno vyvodiť, že sa jedná a kúpnu zmluvu alebo iný nadobúdací titul vlastníckeho práva či už podľa právnej úpravy platnej a účinnej v čase uchopenia držby, v jej priebehu, resp. podľa súčasnej úpravy, resp. nemožno vyvodiť, aký bol účel vyplatenia sumy 1.600 Kčs, teda či išlo o sumu poistného na poistenie si uzavretia budúcej kúpnej zmluvy, alebo išlo o zálohu na kúpnu cenu, či celú kúpnu cenu za pozemok.

68. Ak teda aj odvolací súd na základe vyhodnotenia vykonaného dokazovania dospel k záveru, že z okolností prípadu nemožno vyvodiť, že kúpna zmluva bola (čo i len ústne) uzavretá a poistenku vzhľadom na jej obsah nepovažoval za právny titul, na základe ktorého by vôbec mohlo dôjsť k vstupu do oprávnenej držby, resp. ak vzhľadom na výkaz plôch ku geometrickému plánu zo dňa 25. júla 1963 a vedomosť o druhom spoluvlastníkovi „kupovanej“ nehnuteľnosti nemohli byť žalobkyňa 1/ a jej manžel dobromyseľní, potom nevykonanie ďalších navrhovaných dôkazov a nezohľadnenie dôkazov na preukázanie trvania nerušenej držby ako nadbytočných nemožno považovať za nesprávny procesný postup (a takej intenzity), ktorého následkom by bolo porušenie práva na spravodlivý súdny proces.

69. Z odôvodnenia rozhodnutia odvolacieho súdu je podľa názoru dovolacieho súdu dostatočne

zrozumiteľné, z akých dôvodov považoval rozsudok súdu prvej inštancie za vecne správny. Dovolací súd aj v časti namietaného nevykonania dostatočného dokazovania pri aplikácii relevantných ustanovení Občianskeho zákonníka vyhodnotil dovolanie z dôvodu podľa § 420 písm. f) CSP ako neprípustné.

70. Z uvedených dôvodov najvyšší súd dovolanie v celosti ako neprípustné odmietol podľa § 447 písm. c) CSP.

71. O nároku na náhradu trov dovolacieho konania dovolací súd rozhodol v súlade so zásadou úspešnosti a žalovanému priznal nárok na náhradu trov tohto konania v plnom rozsahu (§ 453 ods. 1 CSP). O výške týchto trov rozhodne súd prvej inštancie v lehote do 60 dní po právoplatnosti tohto rozhodnutia samostatným uznesením, ktoré vydá vyšší súdny úradník (§ 262 ods. 2 CSP).

72. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.